

גריז פוגע בסנוניות במרכז המסחרי רוגובין ביבנה, 2021

ד"ר אריאל צבל

היקף הלינה והקינן

בשנים האחרונות מתקבצות סנוניות הרפתות מאזור יבנה ללינה בחניונים תת-קרקעיים בדרום העיר. לפי דיווח מפי דייר מרח' הצדף, בשנת 2016 החלה התקבצות ללינה בחניון התת-קרקעי של רח' הצדף 6-16, ולהערכתנו בשנת 2017 לנו שם עד 1,600 סנוניות בלילה, על צינורות הכיבוי ליד תקרת החניון. בתגובה התקינו דיירי המקום שער חשמלי מרושת בכניסה היחידה לחניון, ורוב הסנוניות הפסיקו ללון במקום. לא ידוע לי אם הן עברו מיד לבנין אחר.

ב-22.1.2019 איתרתי לראשונה התקבצות סנוניות ללינה במרכז המסחרי רוגובין, כמה מאות מטרים מאתר הלינה הקודם. אתר הלינה נמצא בקומה 1- של חניון תת-קרקעי בן שלוש קומות, על צינורות הכיבוי ליד תקרת החניון. בחניון המרכז המסחרי רוגובין יש פתח נמוך למעבר מכונות, ופתח נוסף וגדול יותר הפונה אל רחבה הכוללת מדרגות נעות ומעלית. הפתח הגדול נפרש על פני עשרות מטרים והוא אינו ישר (כלומר לא מתאים לסגירה ברשת). מספר הסנוניות הלנות בחניון נע בין 200-1,500 בקירוב ומשתנה בין העונות השונות.

נוסף על ריכוז הלינה, החניון משמש לסנוניות גם כאתר קינן. בקיץ 2020 דרורה ברוק ואני ספרנו 18 קינים (תצפית יחידה ב-11.6.2020), ובאביב 2021 לפני ההשמדה ספרה ברוק 42 קינים (19.4.2021).

לינת סנוניות בחניון של המרכז המסחרי רוגובין לפני ההשמדה ומריחת הגריז, 13.9.2020

השמדת הקינים ומריחת הגריז

ב-26.4.2021 הושמדה מושבת הקינון של הסנוניות במרכז המסחרי רוגובין. על בסיס הנתונים שברוק ואני אספנו קודם לכן הושמדו 36 קינים, רובם ככולם פעילים. הקינים נעלמו עם הגוזלים והביצים שהיו בתוכם. 8 מבין הקינים שהושמדו היו על צינורות כיבוי, ושאר 28 הקינים שהושמדו היו צמודים לקירות החניון, הרחק מצינורות הכיבוי. על צינורות הכיבוי ששימשו את הסנוניות ללינה ועל עצמים אחרים הסמוכים לתקרת החניון (רשתות, שלטים, צינורות) נמרחו גושים גדולים של גריז או חומר בעל תכונות דומות – שמנוני מאוד אך מוקשה (להלן: גריז). בטמפרטורות הקיץ במישור החוף החומר אינו נוזל והגושים אינם משנים את צורתם. קרוב למחצית מכלל הצינורות בקומה 1- כוסו בגריז, שנמרח בגושים בגובה סנטימטרים אחדים על מקום העמידה הקבוע של ציפורים. כמו כן, כמה פתחים בקירות שליד תקרת החניון נחסמו ברשת שנמרחה בגריז.

ב-3.5.2021 נפגשנו, ברוק ואני, עם מנהל המרכז המסחרי, מיכאל (שלא מסר את שם משפחתו). הוא הודה שהזמין קבלן כדי להרחיק את הסנוניות, ולטענתו איש לא התערב באתר הלינה והקינן מלבד בעל המלאכה שהוזמן. מיכאל סירב להסגיר את שם הקבלן, אך בין גושי הגריז הוצבו בובות דמויות-יונה המיוצרות עבור חברת TeriDove ומשמשות אותה כמעין סמל מסחרי. תמונות באתר TeriDove מראות שהשימוש בגריז (בתוספת בובות זהות ובמתכונת דומה לזו שנעשה בה שימוש במרכז המסחרי רוגובין) הוא שיטה קבועה שהחברה משתמשת בה ל"הרחקת יונים"¹.

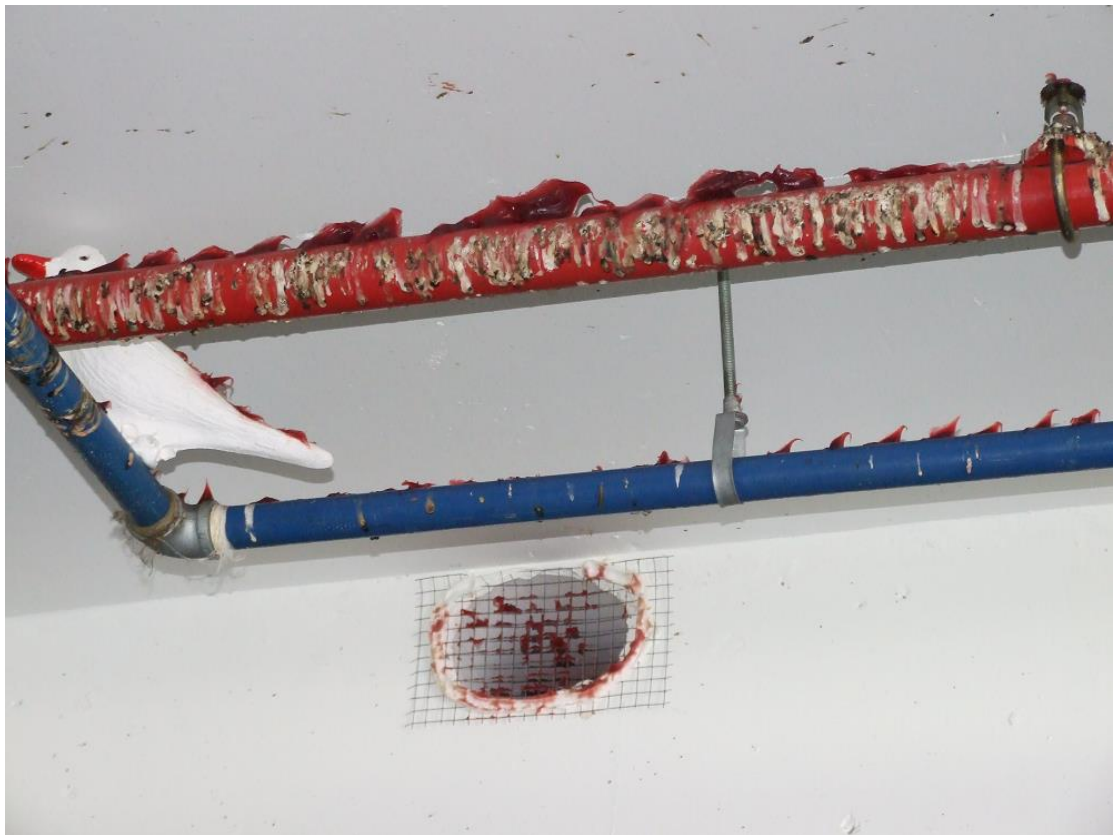
בפגישה ב-3.5.2021 אמר מיכאל שבעקבות תלונתנו הוא הפסיק את העבודה במקום נגד הסנוניות, ומאז אכן לא זיהינו פעולה נוספת נגדן. מיכאל סירב לכל הצעות ההתערבות שהצעתי (ללא תשלום) לשם מיתון בעיית השלשלת, ואף סירב למסור לי כתובת דוא"ל למשלוח הצעה בכתב לטיפול בקונפליקט. בעקבות פנייה אליו מצד פקח רשות הטבע והגנים (רט"ג) בסוף יוני נפגש איתי מיכאל בשנית ב-10 ביולי, אך שוב סירב לאפשר לי לבצע במקום כל התערבות למיתון בעיית השלשלת. בשיחה זו יידעתי אותו שהגריז ממשיך לפגוע בסנוניות. הוא לא נקט שום פעולה בעניין.

מיד לאחר גילוי ההשמדה והגריז מסרתי לרט"ג דיווחים מפורטים, אך למיטב ידיעתי רט"ג לא עשתה צעדי אכיפה נגד העבריינים ולא פעלה להסרת הגריז. לאור זאת פניתי לעו"ד ארז וול המייצג את עמותת תנו לחיות לחיות (תל"ל), וב-2.9.2021 שלחה העמותה מכתב לחברה בעלת הקניון, פרומול, בדרישה להסיר את הגריז. החברה לא הגיבה. ב-19.9 הגישה תל"ל בבית-משפט השלום בתל-אביב כתב תביעה נגד פרומול ונגד ניר בקשי מחברת TeriDove. בעקבות זאת פנתה פרומול לתל"ל, וב-30.9 חתמה על "הסדר ביחס לסעד הזמני" ובו התחייבה להסיר את הגריז עד 4.10. רוב הגריז הוסר באמצעות ניגוב צינורות הכיבוי ושטיפה במים בלחץ חזק בין 4.10 ל-5.10, אם כי על רשתות רבות הסמוכות לתקרת החניון נותרו גושי גריז רבים. רובו הגדול של החומר הנותר הוסר בניגוב ב-10.10.

¹ לפי התמונות המופיעות באתר <http://www.teridove.com> בתאריך 29.8.2021, אפשר לזהות בבירור שימוש בגריז ל"הרחקת יונים" באתרים הבאים: הקריין בקריית מוצקין, קניון לב אשדוד, חברת מקורות אתר כרמיאל, בית-החולים רמב"ם בחיפה, תחנת כיבוי אש ירושלים, החברה להגנת הסביבה, חברת תוסף, חברת רותם אמפרט, חברת אוסם, חברת פז בנמל תעופה בן גוריון, חברת יקבי יתיר, בית-ספר אוסישקין בנתניה, 3 בתים פרטיים. השימוש שעושה החברה בגריז כנראה נפוץ הרבה יותר, אך תמונות רבות באתר אינן ברורות.

מראה כללי של חלק מהחניון עם מקומות עמידה מרוחים בגריז, 18.6.2021

מבט מקרוב על גריז שנמרח על צינורות, פתח שנחסם ובובה של חברת TeriDove, 18.6.2021

אחרי ההשמדה

לאחר השמדת הקינים ומריחת הגריז עברו הסנוניות ללון על צינורות אחרים באותה קומה בחניון – צינורות ללא גריז – ומספרן גדל במשך הקיץ עד כ-1,500 סנוניות בלילה. כ-14 ניסיונות קינון עשו סנוניות ברחבי החניון לאחר ההשמדה, 8 מתוכם בקרבת צינורות המרוחים בגריז. במקרים אלה, צינור המרוח בגריז הוא מקום העמידה היחיד הקרוב לקן, והצינור המזוהם הוא אפוא היעד הסביר לניסיון התעופה הראשון בחיי הגוזלים (אמנם טווח הסכנה לפרחונים גדול יותר: ב-21.7 זיהיתי פרחון סנונית שנפגע מגריז למחרת פריחתו מקן מסוים; הקן לא היה סמוך לגריז אלא מרוחק כ-20 מ' מהצינורות המזוהמים).

במשך החודשים שחלפו מאז אירוע ההשמדה פחתה כמות הגריז על חלק מצינורות הכיבוי, בעיקר ליד שלושה קינים הסמוכים לפתח הגדול של החניון. אין ספק שהגריז החסר נדבק לגופן של סנוניות; במקרים רבים ראינו סנוניות חונות ביום או בערב ליד גושי גריז או על גבי גריז שרובו הגדול כבר נעלם. ציפורים ממינים אחרים (כגון יונים) אינן נכנסות לאזורים אלה בחניון, מלבד ביקורים לא תכופים של צוצלות. במשך כל התקופה הזו נראה שהשמוניות וכושר ההדבקה של הגריז לא פחתו כלל, ובעת ההסרה לאחר 5 חודשים וחצי החומר נראה טרי לגמרי. למעלה מ-5 חודשים לאחר מריחת הגריז המשכנו למצוא ציפורים פגועות מגריז בתכיפות שאינה נופלת ולמעשה אף עולה על התכיפות בתחילת התקופה; זוהי עדות לכך שגריז אינו יוצר בסנוניות הרתעה חזותית יעילה, ושהמגע עם החומר ממשיך להיות תכוף וקטלני.

גוזלים על סף פריחה מול צינור מלא בגריז, 18.6.2021

אחד הצינורות שהגריז נעלם מעליהם לאחר שסנוניות הרבו לעמוד שם, 9.7.2021

הצלת נפגעי גריז

מאז השמדת הסנוניות ומריחת הגריז, דרורה ברוק ואני ביקרנו בחניון של המרכז המסחרי רוגובין באופן לא סדיר, בדרך-כלל מדי ימים אחדים. את תקופת הקינון העיקרית החמצנו. רק בתחילת יולי, בעקבות איתור מקרי של סנוניות שהתמוטטו עם זיהום גריז, התחלתי לבקר במקום באופן יומיומי – ועשיתי זאת בשעות הצהריים או אחר-צהריים. ואולם במרוצת החודשים הסתבר שהזמן המתאים ביותר לאיתור סנוניות פגועות באתר זה הוא מוקדם בבוקר, לפני כניסת המכוניות לחניון; סריקות יומיומיות כאלה עשיתי רק החל מ-28.9 (במקביל החלו סריקות גם על-ידי צופה נוספת). המידע שאספנו על פגיעת הגריז בסנוניות בשטח החניון כולל אפוא נתונים מקוטעים וללא ספק חלקיים; וממילא סנוניות שנפגעו עלולות ליפול ולמות הרחק מהחניון. יש לציין שבתחילת התקופה מצאנו סנוניות אחדות מתות על רצפת החניון, אך לא בדקתי היטב את הגופות (2 ב-29.4, כ-1 נוספת לפחות ללא תיעוד); כל עוד לא עמדתי על חומרתו של מפגע הגריז, לא בדקתי היטב את סיבת מותן של סנוניות ולא תמיד תיעדתי אותן. 2 גופות אחרות של סנוניות נמצאו במצב המרמז על הזיהום כגורם לחוסר היכולת לעוף ולמוות שנגרם עקב כך, אך מצב הגופות הקשה עלינו לזהות בוודאות זיהום גריז (1 דרוסה ב-7.9, 1 דרוסה ב-22.9). במהלך התקופה למדתי לזהות סימנים לזיהום גריז, ובסוף התקופה התחלתי אפוא לבדוק סנוניות מתות וברוב המקרים זיהיתי סימנים מובהקים לפגיעת גריז.

את סיכום הנתונים שאספנו יש לקרוא מתוך הכרה בכך שקרוב לוודאי שנתונים אלה הם קצה קרחון. בסך הכל מצאנו בחניון 47 ציפורים פגועות: 39 סנוניות שנפגעו מגריז, כ-5 גופות של סנוניות שלא בדקנו בהן סימני זיהום, שתי צוצלות שנפגעו מגריז ועוד צוצלת דרוסה שלא נבדקו בה סימני זיהום.

לפי הנתונים שאספנו, פגיעת הגריז בציפורים כללה זיהום נוצות והרס הבידוד של גוף הציפור, השחתת המבנה האווירודינמי של הציפור, הצטברות משקל עודף על גוף הציפור, זיהום הפנים לרבות אזור העיניים והנחיריים, זיהום המקור מבפנים (כלומר בתוך הלוע), הידבקות לכלוך

לחלקי גוף שזוהמו, הידבקות שערות לחלקי גוף מזוהמים עד כדי קשירת גפיים או גוף, וכן תת-תזונה והתייבשות. בקיצור, המגע עם גריז גורם לסנוניות ולציפורים אחרות מוות בייסורים. כשהן על קרקע החניון ללא יכולת לעוף, קרוב לוודאי שכל הסנוניות שלא חילצנו לא מתו מהתייבשות ומרעב אלא רובן נדרסו, אחדות נטרפו, ואולי היו שהושלכו חיות לזבל (לחשד האחרון אין בסיס תצפיתי, ואני מעלה אותו משום שבביקורינו הלא-סדירים בחניון במשך רוב התקופה מצאנו על הרצפה סנוניות רבות חיות לעומת מעט מאוד גופות; מאחר שגופות אחדות נותרו על רצפת החניון במשך שבועות, לא סביר להניח שהגופות ה"חסרות" פונו. מסקנה סבירה היא שפנו ציפורים פגועות חיות).

כל המעורבים בניסיונות ההצלה נקלעו למצב החירום בחניון ללא רקע מספיק. אנו המתנדבים עשינו שגיאות רבות בסריקת המקום, בתיעוד המקרים, בארגון צוות מתנדבים, בניסיונות ההצלה והטיפול, במשא ומתן עם הגורמים הפוגעים ובהפעלת גורמי האכיפה ההולמים. במקביל לכך, הטיפול של רט"ג במקרה היה לקוי ולא אפקטיבי.

מסקנה: גריז – מלכודת דבק

בשיחות עם מזמין ההשמדה ובהתכתבות עם מבצע ההשמדה במרכז המסחרי רוגובין הם טענו שבמריחת הגריז לא התכוונו לפגוע בסנוניות אלא רק להרחיק אותן, ושהאמינו שמדובר בחומר שאינו פוגע בציפורים. ואולם כוונה אינה אמורה להיות רלוונטית לטיפול הרשתי במקרה כזה; רק תוצאות הפעולה ומודעות המבצעים לתוצאות הצפויות אמורות להיות רלוונטיות. ממילא ההשמדה המכוונת של עשרות קינים פעילים שומטת את הקרקע מתחת לטענות המזמין והמבצע על כוונותיהם, מה גם שחברת TeriDove משתמשת בגריז או בחומרים דומים בהיקף גדול עד כדי כך שקשה להאמין שטרם קיבלה משוב המציין פגיעה בציפורים. יתרה מזו, הגריז לא נמרח נגד ציפורים מזדמנות במקום שנחיתת ציפורים בו היא אירוע אקראי, אלא באתרים שיש בהם נכחות ציפורים קבועה ובטוחה, תוך הקפדה למרוח את החומר במקומות הנחיתה המועדפים על הציפורים. המגע עם הגריז וההזדהמות ממנו לא יכולים אפוא להיחשב לתאונה אלא לפגיעה מתוכננת. במרכז המסחרי רוגובין מדובר במפגע קטלני שהוצב במתכוון בתוך מושבת קינון פעילה ובמושבת לינה פעילה. הלכה למעשה, מריחת גריז במקום כזה היא הצבת מלכודת לא-חוקית, באופן מודע ומכוון.

גורמי החוק והאכיפה צריכים להתייחס למריחת גריז וחומרים דומים כאל שימוש במלכודת דבק וכמעשה התעללות, כשיטת ציד וכשימוש באמצעי הדברה לא מאושר. הגורמים הרשתיים צריכים למלא את חובתם החוקית ולמגר את השימוש בחומרים כאלה לאור החוקים המתאימים. כמו כן נדרש חידוד של תקנות באופן המתמקד בשימוש בחומרים שמנוניים ודביקים נגד ציפורים.

באשר להתעללות, ההוראה המרכזית בחוק צער בעלי-חיים (הגנה על בעלי-חיים), תשנ"ד-1994, היא איסור על התעללות, התאכזרות ועינוי של בעלי חוליות, ללא יוצאי דופן. לעניין זה יש חשיבות למודעות מזמין הפעולה והמבצע שלה לטיב מעשיהם, ואין ספק שהגריז בקניון רוגובין לא נמרח במטרה ליצור הרתעה בלתי מזיקה ממרחק (כמו למשל השמעת קולות של עופות דורסים או הצבת דחלילים) אלא כדי לגרום רתיעה בציפורים לאחר שנגעו בגריז והזדהמו ממנו. סנוניות, שהשרדותן תלויה ביכולת תעופה מצוינת, מתות בייסורים בעקבות מגע יחיד כזה עם גריז, והצוצלות שמצאנו בקניון רוגובין מרמזות שגורל דומה אורב גם לציפורים גדולות יותר ופחות תלויות בתעופה. אין אפוא ספק שהשימוש בחומר שמנוני ודביק במקום העמידה הקבוע והמוכר של ציפורים מהווה התעללות בהן כהגדרתה בחוק.

באשר לציוד, החוק להגנת חיית הבר, תשט"ו-1955, כולל במושג "צידה" (ללא היתר) "עשיית מעשה מתוך כוונה לפגוע בחייה, בשלומה [...] של חיית בר, או להדריך את מנוחתה". מריחת החומר השמנוני והדביק נגד ציפורים מוגנות (כגון סנוניות) ללא היתר מהווה אפוא מעשה מובהק של ציד לא-חוקי (וגם פגיעה בערך טבע מוגן לפי חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, תשנ"ח-1998). יתרה מזו, מאחר שהחומר השמנוני והדביק מהווה בהכרח מלכודת דבק לא בררנית, גם השימוש בשיטה זו נגד ציפורים שאינן מוגנות בחוק מהווה הלכה למעשה הצבת מלכודת נגד ציפורים מוגנות, ושימוש כזה אסור אפוא בחוק כשהוא נעשה ללא היתר. לעניין ההיתר, השימוש בדבק לשם לכידת ציפורים כבר נאסר בחוק כשיטת ציד, כלומר החוק אינו מתיר להעניק לציידים היתר להשתמש בשיטה זו. מן הראוי לחדד בתקנות או בנהלים ולהכריז שבדבק משמעותו לא רק חומר שהיצרן כתב על אריזתו "דבק" אלא כל חומר הנדבק לגוף וגורם להדבקה של חלקי גוף לעצמים אחרים או זה לזה.

באשר להדברה, חוק הסדרת העיסוק בהדברה תברואית, תשע"ו-2016, מתייחס בהגדרותיו ל"הרחקה" ול"דחייה" בשורה אחת עם "השמדה", ללא כל הבחנה ביניהן, ולכן אין חשיבות לטענות המזמין והמבצע של מריחת גריז במקום העמידה של ציפורים שלא התכוונו להשמיד את הציפורים אלא רק להרחיקן. ממילא חוק ההדברה אינו חל על סנוניות, בהיותן ציפורים מוגנות. אמנם החוק חל על יוני בית כשהן בתחום יישוב ועל שאר "חוליותנים הגורמים למפגע או למטרד", אך לפי חוק ההדברה חומרים הפוגעים בחיות באמצעים מכניים או פיזיקליים (כגון הדבקה) אינם נחשבים לאמצעי הדברה אלא ל"אמצעי טיפול", ואמצעים אלה טעונים רישוי (סעיף 3.3(ב)(3) בחוק); גריז איננו "אמצעי טיפול" מאושר.

מריחת גריז במקום העמידה של ציפורים מהווה אפוא עבירה על כל החוקים שצוינו לעיל, אך ראוי לחדד בדחיפות איסור מפורש על השימוש בחומרים שמנוניים ודביקים כ"אמצעי טיפול" (לרבות תרסיסים מתוצרת ישראל וגל שאפשר להשיג בייבוא אישי), ולהוסיף בחוק את ההבהרה שהצעת לעיל בעניין הגדרת "דבק": דבק אינו רק חומר שהיצרן כתב על אריזתו "דבק" אלא כל חומר הנדבק לגוף וגורם להדבקה של חלקי גוף לעצמים אחרים או זה לזה, בין אם החומר נמכר באריזות שעליהן כיתוב כגון "מלכודת", בין אם הוא נמכר עם הכיתוב "הרחקה" או "דחייה" (לעיתים עם מידע שקרי שהחומר אינו פוגע בציפורים) ובין אם הוא ארוז באופן המאפשר מריחה חופשית שלו ובלי שצוין על האריזה השימוש בו נגד בעלי-חיים.

לסיכום, ראוי שהרשויות הרלוונטיות ינקטו צעדים שיטתיים בכל הארץ:

1. יש לאסור באופן מפורש את השימוש בגריז ובחומרים דומים (repellent liquid ,) repellent gel וכן תרסיסים ל"הרחקת/דחיית יונים" שיש בהם מרכיב שומני) כאמצעים ל"הרחקת" ציפורים.
2. יש להטמיע את האיסור ואת דחיפות הטיפול בו בקרב כל גופי האכיפה.
3. יש לפרסם את האיסור בקרב העסקים הרלוונטיים ובפרט בין מדברים, "מרחיקי יונים", חברות אחזקה, ועדי בתים, הנהלות של בניינים גדולים ורשויות מקומיות.
4. יש לתבוע מהנהלת הגופים שגריז או חומר דומה נמרח בהם נגד ציפורים שסיררו את החומר לאלתר, ולקבוע עונשים למי שלא יעשו זאת.
5. יש להעמיד לדין את העבריינים ולהענישם במלוא חומרת הדין.

פירוט ציפורים נפגעות גריז בקניון רוגובין, 2021

הפירוט מתייחס לסנוניות הרפתות, אלא אם צוין אחרת.

פרט דרוס במצב המקשה לזהות גיל. לא נבדקה סיבת המוות. אין צילום.	29.4	.1
בוגר דרוס. לא נבדקה סיבת המוות. אין צילום.	29.4	.2
פרט מת אחד לפחות נמצא בתקופה זו בקירוב על רצפת החניון. לא נרשם התאריך ולא נבדקה סיבת המוות.		.3
פרחון ללא יכולת תעופה נמצא בצהרים על רצפת החניון. בטיפול הסתבר שהוא מרוח בגריז. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונה: רגע השחרור)	16.6	.4
		
פרחון מת טרי נמצא אחר-צהרים על רצפת החניון. על תחתית כנפיו מרוח גריז ומגופתו עולה ריח גריז.	18.6	.5

		
<p>פרחון ללא יכולת תעופה נמצא אחר-הצהרים על רצפת החניון. מרוח בגחוונו ובתחתית כנפיו בגריז, חוטים ולכלוך דבוקים לגופו. לא הגיב כשהתקרבת אליו ואספתי אותו בעדינות, וגם בעת הפינודי המייד לטיפול בתוך מפית נייר. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונה: בהעברה לטיפול)</p>	22.6	.6
		
<p>בוגר ללא יכולת תעופה נמצא אחרי הצהרים על רצפת החניון. ניצל כי נפל בשבת כשהחניון ריק. כמעט שלא ניסה לברוח, והצליח רק לקרטע. הגוף שמנוני למגע וריח גריז עולה ממנו. גריז נמצא על כנפי הסנונית ועל המקור שלה. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונה: בהעברה לטיפול)</p>	3.7	.7

		
<p>פרחון עומד ביום ו' בערב (כשהחניון חשוך) ללא תנועה על צינור בין גושי גריז, במקום שלפי מרווחי הגריז אין ספק שהיה בו חומר. דחיתי את ניסיון החילוץ שלו לבוקר, אך לא מצאתי אותו שוב.</p> 	<p>9.7 .8</p>	
<p>צעיר ללא יכולת תעופה נמצא בצהרים על רצפת החניון, ליד גלגל של רכב. מכוסה בכמות גדולה של גריז, עד כדי כך שכנף אחת דבוקה לצורת מוט, ללא מבנה נוצות וללא אפשרות פריסה. גריז רב מרוח על כל הגוף והכנפיים, ובכל נגיעה בגופו ירד גריז על היד. גריז מרוח גם בצדי המקור שלו. כ-7 שערות ראש אדם ארוכות כרוכות סביבו ומונעות ממנו תנועה סבירה של הרגליים והכנפיים. רזה ביותר – ממש עור ועצמות. מפתיע מאוד שהוא נמצא בחיים. הועבר לטיפול</p>	<p>15.7 .9</p>	

<p>ראשוני כשעיניו כבר לא פקוחות לחלוטין, ומת לאחר כשלוש שעות. (תמונה: הפרחון דקות אחדות לאחר מותו)</p> 		
<p>צוצלת צעירה מקרטעת נמצאה בצהרים על רצפת החניון. גריז רב על הכנפיים, סימני חבלה בנוצות הראש וסוככות אחת הכנפיים. רזה מאוד. שוחררה לאחר ניקוי מהגריז.</p>	16.7	10
<p>צעיר ללא יכולת תעופה נמצא אחר הצהרים על רצפת החניון וניצל בזכות היעדר מכוניות בשבת. ניסה לברוח ממני, מרוח במעט גריז בלבד. השתחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונה: רגע לפני החילוץ)</p>	17.7	11

		
<p>פרחון שפרח יום קודם לכן נמצא ללא יכולת תעופה בצהרים על רצפת החניון בין שתי מכוניות חונות. ניסה להתנגד לתפיסתו, אך בשעות הבאות איבד חיוניות ולסירוגין עופף מטרים אחדים. מרוח בגריז באברות היד בשתי הכנפיים. הועבר לניקוי ולטיפול, אך לא שרד. (תמונות: רגע לפני החילוץ; בהעברה לטיפול)</p> 	21.7	12

		
<p>צעיר נמצא מת אחר-הצהרים על רצפת החניון. על גופו ועל כנפיו נמצא זיהום רב מגריז, ורגליו מסובכות בשערות רבות, עד כדי כך שמפתיע שהוא לא מת קודם.</p>	23.8	13
	28.8	14
<p>צעיר נמצא בערב ללא יכולת תעופה על רצפת החניון. ניסה לברוח ממני בקרטוע. הנוצות מזהמות במעט גריז, אך לכלוך רב הצטבר עם גריז על הרגליים. רזה מאוד. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונה: בבדיקה לפני הניקוי)</p>		

צעיר נמצא בערב ללא יכולת תעופה על רצפת החניון (הרחק מהפרט הראשון). ניסה לברוח ממני בקרטוע. גריז רב מרוח על הכנפיים ועל הגוף. רזה מאוד. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: בבדיקה לפני הניקוי)

28.8 15

		
<p>צעיר נמצא מת בערב על רצפת החניון. על הגופה יש גריז בכמות גדולה משני צדיה של כנף אחת לפחות, ושכבת זוהמה ששערות נדבקו אליה ברגליים. (תמונות: המת על גחוונו כפי שנמצא בשטח; מבט מקרוב על הזיהום בכנף וברגליים בגופה ההפוכה)</p>	30.8	16
		

		
<p>בוגר מת נמצא על רצפת החניון. הגופה הושחתה מדריסה באופן המקשה לקבוע את סיבת המוות, אך המראה השמונני בכנף הקרובה מרמז על זיהום גריז.</p>	5.9	17
		
<p>בוגר ללא יכולת תעופה נמצא על רצפת החניון. ניסה לברוח ולא הצליח להתרומם. זיהום בגריז רב במקומות רבים בגוף ועל הכנפיים והזנב. סבך גדול של שיער אדם דביק מגריז מסובך ברגליים. הגוף רזה ביותר. שוחרר לאחר</p>	5.9	18

ניקוי מהגריז. (תמונות: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון; בבדיקה וניקוי ראשוני)

		
<p>צעיר ללא יכולת תעופה נמצא מקרטע על הרצפה ליד המעליות המובילות לחניון. גריז רב על אברות היד בכנף שמאל. הגחון מלוכלך בגריז, וגוש גריז הצטבר בצד המקור. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונה: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון, רגע לפני החילוץ)</p> 	6.9	19
<p>צעיר דרוס נמצא על רצפת החניון במצב המקשה לזהות זיהום וסיבת מוות.</p>	7.9	20

צעיר ללא יכולת תעופה נמצא על רצפת חלק פנימי בחניון. כל הכנפיים והזנב מלוכלכים בגריז. גריז בצדי המקור ועל הרגליים. הועבר לטיפול עבר שתי רחיצות בטיפול. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון, רגע לפני החילוץ)

17.9 21

		
<p>בוגר מת נמצא על רצפת החניון, שוכב על גחונו. זיהום גריז באברות התעופה. הגחון מדובלל מאוד, ככל הנראה מגריז. לכלוך רב ושערות רבות דבוקים למקור ולרגליים.</p>	18.9	22
		
<p>צעיר נמצא על רצפת החניון בפניה. קרטע בניסיון לברוח. כמות גדולה מאוד של גריז מזוהם (שחור) על שתי הרגליים עד כדי כך שהאצבעות מוסתרות. בגריז שעל הרגליים הסתבכו גם נוצות פלומה קטנות. כמות גדולה של גריז על אברות התעופה בשתי הכנפיים ובזנב, מעט גריז גם על סוככות הכנף, מעט גריז על הגב. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: פלג הגוף האחורי בתחילת הניקוי; הסונית עומדת כשאצבעותיה עדיין דבוקות לאחר שרוב הלכלוך הוסר מרגליה)</p>	20.9	23

		
		
<p>שרידים טריים של צעיר שנטרף נמצאו על רצפת החניון בצהריים. זיהום גריז בתחתית אברות התעופה והסוככות של כנף שמאל.</p>	21.9	24

שרידים טריים של צעיר שנטרף נמצאו על רצפת החניון בצהרים. זיהום גריז בתחתית אברות התעופה של שתי הכנפיים, ושערות אדם מסובכות בזיהום.

21.9 25

צעיר נמצא על רצפת החניון כשהוא מנסה להתרומם למרות מצבו הקשה. רמת זיהום קיצונית, פלא שהוא עדיין בחיים: כולו מכוסה בגריז בכמות גדולה, אברות התעופה איבדו את צורתן, הרגליים מלאות בגריז וקשורות זו לזו בשערות, וגם המקור מלא בגריז ומסובך בשערות סביב הראש. הועבר לטיפול ומת לאחר יום וחצי. (תמונות: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון; ברגע החילוץ)

21.9 26

בוגר נמצא על רצפת החניון עם צעיר ובוגר נוסף שנעלם במהלך החילוץ. אברות תעופה וחלק מהזנב מרוחים בשכבת גריז עבה, מעט גריז גם על הגחון ועל הסוככות, וגריז בתוך המקור. הרגליים מסובכות בשערות. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: הבוגר בחזית התמונה עם פרט 28 ופרט נוסף שנעלם, מאחור; הבוגר בתחתית התמונה לאחר ניקוי ראשון, עם צעירים 28 מימין ו-26 משמאל)

21.9 27

		
<p>צעיר נמצא על רצפת החניון ליד הבוגר הנ"ל. אברות התעופה מרוחות במעט גריז, מעט מאוד גריז גם בזנב ועל הרגליים עם לכלוך דבוק לרגליים. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: ראו סעיף 27, הפרט המצולם מימין למעלה)</p>	21.9	28
<p>צעיר נמצא מקרטע על רצפת החניון כארבע שעות מאוחר יותר. למרות מצבו הקשה, צרח כשלכדתי אותו. רמת זיהום קיצונית, פלא שהוא עדיין בחיים: כולו מכוסה בגריז בכמות גדולה, אברות התעופה והזנב איבדו צורה, הרגליים מלאות בגריז ובשערות, גריז על המקור, הרגליים מסובכות בשערות. הועבר לטיפול ומת לאחר יום וחצי. (תמונות: הצעיר כפי שנמצא על הרצפה – עם צוצלת פגועת גריז משמאל; בבדיקה לפני הניקוי)</p>	21.9	29

		
<p>צוצלת צעירה נמצאה אחה"צ על רצפת החניון, מנסה לברוח ומתרוממת בקושי מהקרקע. גריז רב על הזנב, וכן על אברות התעופה, על הרגליים ועל הגחון. שיער אדם מסבך את הזנב עם כנף שמאל. השתחררה לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: בסעיף 29 משמאל – הצוצלת כפי שנמצאה על הרצפה; למטה הצוצלת בבדיקה לפני הניקוי)</p>	21.9	30
		

<p>צעיר דרוס נמצא בערב על רצפת החניון, במצב המקשה את זיהוי סיבת המוות וללא זיהום בולט לעין.</p> 	22.9	31
<p>צעיר עומד ללא תזוזה נמצא בערב על רצפת החניון. זיהום גריז קל אברות היד בכנף שמאל. מעט זיהום ברגליים ועל המקור מבחוץ. זיהום רב בכל הגחון ובצדי הראש. ניסה פעמים רבות לנקות את גחונו בעזרת המקור. רזה. הועבר לטיפול בביה"ח לחיות בר ולא קיבלתי אישור על שחרורו. (תמונות: הצעיר כפי שנמצא עם רצפת החניון; לאחר ניקוי ראשוני)</p> 	22.9	32

		
<p>צוצלת דרוסה נמצאה בצהרים על רצפת החניון. הנתונים שנאספו בשטח אינם מספיקים כדי לזהות בוודאות זיהום.</p>	22.9	33
		
<p>צעיר עומד ומנסה לברוח ללא יכולת תעופה נמצא בבוקר על רצפת החניון. זיהום ושערות מסובכות ברגליים, זיהום באברות התעופה, בזנב ובגחון, זיהום בתוך הפה. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: הצעיר כפי שנמצא עם רצפת החניון; בבדיקה לפני ניקוי)</p>	25.9	34

		
		
<p>צעיר עומד ומנסה לברוח ללא יכולת תעופה נמצא בלילה על רצפת החניון. זיהום ומעט שערות מסובכות ברגליים, זיהום באברות התעופה ובסוככות, ומעט בזנב ובגחון. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: הצעיר כפי שנמצא על רצפת החניון; בבדיקה לפני ניקוי).</p>	25.9	35

צעיר ללא יכולת תעופה נמצא בבוקר על רצפת החניון בשולי הכביש. מלוכלך בגריז בכנפיים, בזנב, בגב התחתון, ברגליים, במקור וברוב הגחון, ומסובך בשערות. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. זוהי הסנונית היחידה שאכלה הרבה באופן עצמאי בעת הטיפול. (תמונות: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון; לאחר ניקוי רגליים – מימין, עם פרט 37)

27.9 36

צעיר ללא יכולת תעופה נמצא בבוקר על רצפת החניון בין מכוניות ומתאמץ לברוח. מלוכלך בגריז בכנפיים, בזנב, בגב התחתון, ברגליים, זיהום רב במקור בפנים ובחוץ, בחלק מהגחון ומסובך מאוד בשערות. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז.

27.9 37

(תמונות: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון; מבט תחתי לפני ניקוי ראשוני; למעלה לאחר ניקוי רגליים – משמאל, עם פרט 36)

צעיר דרוס נמצא אחר-הצהרים במעבר המכוניות בחניון. שתי הכנפיים מזהמות בכמות גדולה של גריז.

27.9 38

		
<p>צעיר מקרטע נמצא בבוקר על רצפת החניון וניסה להתרומם ללא הצלחה. זיהום משמעותי בכנף אחת, ומעט זיהום במקומות אחרים בגוף. שוחרר לאחר ניקוי. (תמונות: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון; בקופסת איסוף לפני ניקוי מהגריז – הפרט המרכזי; לאחר ניקוי ראשוני – הפרט השמאלי)</p>	28.9	39
		

צעיר ללא יכולת תעופה נמצא בבוקר על רצפת החניון. זיהום קשה בכנפיים ובזנב, וכן בגחון ובתוך המקור. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון; תמונה למעלה בסעיף 39: בקופסת איסוף לפני ניקוי – הפרט התחתון; תמונה למעלה בסעיף 39: לאחר ניקוי ראשוני – הפרט הימני)

28.9 40

<p>צעיר ללא יכולת תעופה נמצא בבוקר על רצפת החניון. זיהום קשה מאוד: בכנפיים, בזנב עם לכלוך רב דבוק עליו, בכל הגחון והגב וכן בראש. הועבר לטיפול ומת בלילה. (תמונות: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון; בתמונה למעלה בסעיף 39 – בקופסת איסוף לפני ניקוי – הפרט העליון; בתמונה למעלה בסעיף 39 – לאחר ניקוי ראשוני – הפרט המרכזי).</p>	28.9	41
<p>צעיר מקרטע ומתרומם מעט מהקרקע נמצא בבוקר על רצפת החניון. זיהום משמעותי באברות יד ימין, מעט בגחון, בזנב וברגליים, ולכלוך נשר מרגליו כשהורם. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון; לפני ניקוי)</p>	29.9	42

		
		
<p>צעיר מקרטע ומתרומם מעט מהקרקע נמצא בערב על רצפת החניון. זיהום משמעותי באברות יד ומעט אברות אמה בכנף שמאל, ומעט זיהום באברות יד ימין ובזנב, ללא זיהום נוסף. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון; בבדיקה לפני ניקוי)</p>	1.10	43

		
		
<p>צעיר נראה עומד בערב (ביום ו', כשהחניון חשוך) בין גושי גריז וכנראה גם על גבי גריז. מכיוון שלמחרת נמצאו שני פרטים על הקרקע, לא נכלל בספירה.</p>	<p>1.10</p>	

		
<p>צעיר נראה עומד בערב (ביום ו', כשהחניון חשוך) בין גושי גריז וכנראה גם על גבי גריז, כ-3 מטרים מהפרט הראשון. מכיוון שלמחרת נמצאו שני פרטים על הקרקע אך אחד מהם שונה בצבעיו משני העומדים על הצינורות, נכלל בספירה.</p> 	1.10	44
<p>צעיר (אולי אחד מאלה שנראו אמש) נמצא בבוקר על רצפת החניון, בורח ומתרומם כמה סנטימטרים מהקרקע. אברות יד שמאל מזהמות במידה משמעותית, מעט זיהום באברות יד ימין ובזנב. מעט זיהום בתוך הפה. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון; בבדיקה לפני ניקוי)</p>	2.10	45

מתבגר או בוגר (פרט אחר משני אלה שנראו אמש) נמצא בבוקר על רצפת החניון, מקרטע בקושי כשעל רגליו גריז, שיער אדם ולכלוך רב. גריז מלוכלך על המקור, כמות גדולה של החומר על שתי הכנפיים והזנב, וכן גריז טרי על הבטן והחזה. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון; בבדיקה לפני ניקוי)

2.10 46

צעיר נמצא בערב על רצפת החניון ללא יכולת תעופה. לכלוך רב ושיער אדם על הרגליים. גריז רב על כל כנף שמאל, מעט על כנף ימין והזנב, וכן על הבטן והחזה. שוחרר לאחר ניקוי מהגריז. (תמונות: הסנונית כפי שנמצאה על רצפת החניון; לפני ניקוי מלמעלה; לפני הניקוי מלמטה)

2.10 47

סיכום ציפורים נפגעות גריז

משבצת ריקה בטבלה אינה מרמזת על היעדר בעיה רלוונטית אלא מעידה רק על מחסור בנתונים על בעיה זו באותה ציפור – מאחר שאיסוף הציפורים נעשה לשם הצלתן, בדרך-כלל בתנאי חירום דחופים, ללא בדיקה מלאה של כל הנתונים.

נמצאו בסך הכל 47 ציפורים, כולל: 14 ציפורים נמצאו מתות; 5 ציפורים מתו בטיפול; 25 ציפורים שוחררו לאחר טיפול; אין מידע על גורלן של 3 ציפורים.

25	24	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
21.9	21.9	20.9	18.9	17.9	7.9	6.9	5.9	5.9	30.8	28.8	28.8	23.8	21.7	17.7	16.7	15.7	9.7	3.7	22.6	18.6	16.6		29.4	29.4	
															צ										צולת - צ (כל השאר סנוניות הרפתות)
מ	מ	ח	מ	ח	מ	ח	ח	מ	מ	ח	ח	מ	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	מ	ח	מ	מ	מ	מ מצב כשנמצא: ח - ח', מ - מת
-	-	ב	-	ב	-	ב	ב	-	-	ב	ב	-	ב	ב	ב	א		א	א	-		-	-	-	- התנהגות כשנמצא: ב - ניסה לברוח, א - אדיש
	צ	צ	ב	צ	צ	צ	ב	ב	צ	צ	צ	צ	פ	צ	צ	פ	ב	פ	פ	פ	פ	ב			גיל: פ - פרחון, צ - צעיר, ב - בוגר
-	-	מ	-	מ	-	מ	מ	-	-	מ	מ	-	מ	מ	מ	ע	מ	מ	מ	-	מ	-	-	-	מיקום: מ - מקורקע, ע - עצמאי
2	1	2	1	2		2	2	2	2	3	1	2	2	1	2	3		2	2						זיהום באברות תעופה (3-0)
	1	1				0				2						3				2					זיהום בסוככות כנף (3-0)
		1		0		2	2			2	1					3	3	2	2	1					זיהום בגחון (3-0)
		2		1		0	2			1						3									זיהום בזנב (3-0)
		1		0		0	1			2		2				3			2						זיהום בראש ו/או בגב (3-0)
			3	2		2										3		2							זיהום המקור מבחוץ (3-0)
																									זיהום המקור מבפנים (3-0)
		3		1		0	2		2		2	2				3									זיהום ברגליים (3-0)
		1	3	1		0	3		2		2	3				3			2	1					שערות וחוטמים מסובכים ברגליים/בגוף (3-0)
		0		1			3			3	3				3	3									תת-תזונה (3-0)
-	-		-	2	-			-	-			-					-			-		-	-	-	מספר רחיצות מלאות בטיפול
-	-	ש	-	ש	-	ש	ש	-	-	ש	ש	-	מ	ש	ש	מ	-	ש	ש	-	ש	-	-	-	תוצאת טיפול: מ - מת, ש - שוחרר

47	46	45	44	-	43	42	41	40	39	38	37	36	35	34	33	32	31	30	29	28	27	26		
2.10	2.10	2.10	1.10	1.10	1.10	29.9	28.9	28.9	28.9	27.9	27.9	27.9	25.9	25.9	22.9	22.9	22.9	21.9	21.9	21.9	21.9	21.9		
															צ			צ					צוצלת - צ (כל השאר סנוניות הרפתות)	
ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	ח	מ	ח	מ	ח	ח	ח	ח	ח	ח	מצב כשנמצא: ח - ח', מ - מת
א	ב	ב			ב	ב	ב	ב	ב	-	ב	ב	ב	ב	-	א	-	ב	ב	ב	ב	ב	ב	התנהגות כשנמצא: ב - ניסה לברוח, א - אדיש
צ	ב	צ	צ	צ	צ	צ	צ	צ	צ	צ	צ	צ	צ	צ		צ	צ	צ	צ	צ	צ	ב	צ	גיל: פ - פרחון, צ - צעיר, ב - בוגר
מ	מ	מ	ע	ע	מ	מ	מ	מ	מ	-	מ	מ	מ	מ	-	מ	-	מ	מ	מ	מ	מ	מ	מיקום: מ - מקורקע, ע - עצמאי
2	3	2			2	2	3	3	2	3	2	2	2	2		1		1	3	1	2	3	זיהום באברות תעופה (3-0)	
2	1	0			0	0	3	2	1		1	1	2	0		0			3		1	3	זיהום בסוככות כנף (0-3)	
2	2	0			0	1	3	2	1		2	3	1	1		3		2	3	1	1	3	זיהום בגחון (3-0)	
1	3	1			1	1	3	2	1		1	1	1	1				3	3	1	1	3	זיהום בזנב (3-0)	
0	1	0			0	0	3	2	0		2	1	0	0		2			3	0	0	3	זיהום בראש ו/או בגב (3-0)	
0	2	0			0	0	1	1	0		2	1	0	0		1	0		3	0	0	3	זיהום המקור מבחוץ (0-3)	
	0	1				0	0	1	0		2	2	0	1					2	0	1	3	זיהום המקור מבפנים (3-0)	
3	3	0			0	1	1	1	1		1	1	2	3		1	0	1	3	1	2	3	זיהום ברגליים (3-0)	
2	3	0			0	1	1	0	1		3	2	2	3		0	0	2	3	1	2	3	שערות וחוטאים מסובכים ברגליים/בגוף (3-0)	
		0			0	1							0	0		2							תת-תזונה (3-0)	
1	1	0	-	-	0	0	1	1	1	-	1	1	1	1	-		-		3	2	2	3	מספר רחיצות מלאות בטיפול	
ש	ש	ש	-	-	ש	ש	מ	ש	ש	-	ש	ש	ש	ש	-		-	ש	מ	ש	ש	מ	תוצאת טיפול: מ - מת, ש - שוחרר	